Карпатські математичні публікації. Т.4, №2

Carpathian Mathematical Publications. V.4, №2

УДК 517.983

Звоздецький Т.І.

ПРО n-ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ЛІВИХ ОБЕРНЕНИХ ДО n-ГО СТЕПЕНЯ ІНТЕГРУВАННЯ ОПЕРАТОРІВ У ПРОСТОРАХ АНАЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ

Звоздецький Т.І. *Про n-еквівалентність лівих обернених до n-го степеня інтегрування операторів у просторах аналітичних функцій* // Карпатські математичні публікації. — 2012. — Т.4, №2. — С. 261–267.

У даній роботі досліджуються умови n-еквівалентності n-го степеня оператора диференціювання та довільного оператора, який є лівим оберненим до n-го степеня оператора інтегрування, в просторах функцій, аналітичних у не $\frac{2\pi}{n}$-інваріантних областях.

Вступ

Нехай G – зіркова відносно нуля область комплексної площини. Позначимо через $\mathcal{A}(G)$ простір усіх аналітичних у G функцій, що наділений топологією компактної збіжності, а через $\mathcal{L}(\mathcal{A}(G))$ – сукупність усіх лінійних неперервних операторів, що діють з $\mathcal{A}(G)$ в $\mathcal{A}(G)$. Нагадаємо, що оператори A та B з $\mathcal{L}(\mathcal{A}(G))$ називаються еквівалентними в $\mathcal{A}(G)$, якщо для деякого ізоморфізму $T : \mathcal{A}(G) \to \mathcal{A}(G)$ виконується співвідношення $AT = TB$.

Означення. *Для фіксованого $n \in \mathbb{N}$ оператори A та B з $\mathcal{L}(\mathcal{A}(G))$ називатимемо n-еквівалентними в $\mathcal{A}(G)$, якщо існує такий ізоморфізм $T : \mathcal{A}(G) \to \mathcal{A}(G)$, для якого $AT = TB$ і*

$$(Tf)^{(k)}(0) = f^{(k)}(0), \quad k \in \{0, 1, \ldots, n-1\}, \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{1}$$

Нехай $\mathcal{D}$ та $\mathcal{I}$ – оператори диференціювання та інтегрування, які на довільну функцію $f \in \mathcal{A}(G)$ діють відповідно за правилами

$$(\mathcal{D}f)(z) = f'(z), \quad (\mathcal{I}f)(z) = \int\limits_0^z f(t)\,dt.$$

2010 *Mathematics Subject Classification:* 47B38.

Ключові слова і фрази: оператор інтегрування, оператор диференціювання, n-еквівалентність операторів, простір аналітичних функцій.

Зафіксуємо число $n \in \mathbb{N}$ та функції $a_k \in \mathcal{A}(G)$, $k \in \{0, 1, \ldots, n-1\}$, і розглянемо оператор $A \in \mathcal{L}(\mathcal{A}(G))$, який визначається рівністю

$$(Af)(z) = (\mathcal{D}^n f)(z) + \sum_{k=0}^{n-1} a_k(z)(\mathcal{D}^k f)(0), \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{2}$$

Відзначимо, що формула (2) задає загальний вигляд операторів із $\mathcal{L}(\mathcal{A}(G))$, які є лівими оберненими до $\mathcal{I}^n$.

У роботах [2] (для $n = 1$) та [1] (для $n \in \mathbb{N}$) встановлено, що оператори A та $\mathcal{D}^n$ еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$ (і навіть n-еквівалентні), якщо область G є $\frac{2\pi}{n}$-інваріантною відносно нуля (тобто $\omega G = G$, де $\omega = \exp \frac{2\pi i}{n}$). У даній роботі, використовуючи запропонований у [3] метод, досліджуються необхідні й достатні умови n-еквівалентності в $\mathcal{A}(G)$ операторів A та $\mathcal{D}^n$ у випадку, коли область G не є $\frac{2\pi}{n}$-інваріантною відносно нуля.

1 Допоміжні результати

Нехай $n \geq 2$, область G не $\frac{2\pi}{n}$-інваріантна відносно нуля і оператори A та $\mathcal{D}^n$ n-еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$. Тоді існує такий ізоморфізм T простору $\mathcal{A}(G)$ на себе, який задовольняє рівність

$$AT = T\mathcal{D}^n \tag{3}$$

і для якого виконуються співвідношення (1).

Розглянемо деякий відкритий круг G_0 з центром у нулі, який міститься в G. Він є $\frac{2\pi}{n}$-інваріантною областю. Тому, згідно з [1], існує ізоморфізм T_1 простору $\mathcal{A}(G_0)$ на себе, який задовольняє рівності (3) і (1). Наступна формула задає цей ізоморфізм:

$$(T_1 f)(z) = f(z) - \sum_{k=0}^{n-1} \int_0^z (\mathcal{I}^{n-k-1} a_k)(z-t)(P_k f)(t)\, dt, \quad f \in \mathcal{A}(G_0),$$

де для кожного $k \in \{0, 1, \ldots, n-1\}$ проектор P_k на функцію $f \in \mathcal{A}(G_0)$ діє за правилом

$$(P_k f)(z) = \frac{1}{n} \sum_{j=0}^{n-1} \omega^{-jk} f(\omega^j z).$$

Оскільки $\mathcal{A}(G) \subset \mathcal{A}(G_0)$ і топологія простору $\mathcal{A}(G)$ сильніша за топологію простору $\mathcal{A}(G_0)$, то оператори T і T_1 лінійно й неперервно відображають $\mathcal{A}(G)$ в $\mathcal{A}(G_0)$. Але на елементах повної в $\mathcal{A}(G)$ системи $\{\exp(\lambda z) : \lambda \in \mathbb{C}\}$ оператори T і T_1 збігаються [1]. Тому для кожної функції $f \in \mathcal{A}(G)$ функції $T_1 f$ і Tf збігаються між собою в $\mathcal{A}(G_0)$, тобто функція $T_1 f \in \mathcal{A}(G_0)$ аналітично продовжується в область G. Тоді аналітично продовжується в G і функція

$$F_f(z) = \sum_{k=0}^{n-1} \int_0^z (\mathcal{I}^{n-k-1} a_k)(z-t)(P_k f)(t)\, dt$$

$$= \frac{1}{n}\sum_{j=0}^{n-1}\int\limits_0^z \left(\sum_{k=0}^{n-1}\omega^{-jk}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z-t)\right) f(\omega^j t)\,dt. \tag{4}$$

Нехай $j_1, j_2, ..., j_s$ – всі такі числа $j \in \{1, 2, ..., n-1\}$, для яких $\omega^j G \neq G$. Зафіксуємо деяке число $\mu \in \{j_1, j_2, ..., j_s\}$. Відзначимо, що область $\omega^\mu G$ не може повністю міститися в G, інакше, враховуючи співвідношення $G \supseteq \omega^\mu G \supseteq \omega^{2\mu} G \supseteq ... \supseteq \omega^{n\mu} G = G$, отримали б, що $\omega^\mu G = G$. Тому в області $\omega^\mu G$ є точки, які не належать G. Позначимо одну з них через $\omega^\mu z_0$, де $z_0 \in G$.

Розглянемо функцію $f_0(z) = \dfrac{1}{z - \omega^\mu z_0}$ і деяку зіркову відносно нуля підобласть G_1 області G, яка охоплює круг G_0 і точку z_0, але не містить жодної з точок вигляду $\omega^j z_0$, де $j \in \{1, 2, ..., n-1\}$. Зауважимо, що функція f_0 належить до $\mathcal{A}(G)$ і аналітично не продовжується в область $\omega^\mu G_1$ (а тому і в область $\omega^\mu G$). Оскільки відповідна їй функція F_{f_0} вигляду (4) аналітично продовжується в область G (а тому і в область G_1) і всі доданки зовнішньої суми з (4) при $j \neq \mu$ також продовжуються в G_1, то продовжуватиметься в область G_1 і доданок з (4), який відповідає $j = \mu$, тобто функція вигляду

$$\int\limits_0^z \left(\sum_{k=0}^{n-1}\omega^{-\mu k}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z-t)\right) f_0(\omega^\mu t)\,dt. \tag{5}$$

Скористаємось тепер наслідком леми, встановленої в [3]:

Лема. *Нехай $\varphi \in \mathcal{A}(G)$, а f – деяка функція з $\mathcal{A}(G)$, яка не продовжується аналітично в область $\omega^\mu G$, де $\mu \in \{1, 2, ..., n-1\}$ таке, що $\omega^\mu G \neq G$. Якщо функція Φ вигляду*

$$\Phi(z) = \int\limits_0^z \varphi(z-t)\, f(\omega^\mu t)\,dt, \quad z \in G_0,$$

аналітично продовжується в область G, то $\varphi(z) = 0$ для всіх $z \in G$.

Згідно з цією лемою, якщо в ролі Φ взяти функцію (5), а в ролі G — область G_1, отримаємо, що

$$\sum_{k=0}^{n-1}\omega^{-\mu k}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z) = 0, \quad z \in G_1.$$

Тоді за теоремою єдиності

$$\sum_{k=0}^{n-1}\omega^{-\mu k}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z) = 0, \quad z \in G.$$

Отже, для кожної функції $f \in \mathcal{A}(G)$ маємо, що

$$F_f(z) = \frac{1}{n}\sum_{\substack{j=0 \\ j\neq j_1,\dots,j_s}}^{n-1}\int\limits_0^z \left(\sum_{k=0}^{n-1}\omega^{-jk}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z-t)\right) f(\omega^j t)\,dt,$$

тому функція F_f аналітична в області G. Тоді оператор T можна подати у такому вигляді

$$(Tf)(z) = f(z) - \frac{1}{n} \sum_{\substack{j=0 \\ j \neq j_1,\ldots,j_s}}^{n-1} \int_0^z \left(\sum_{k=0}^{n-1} \omega^{-jk} (\mathcal{I}^{n-k-1} a_k)(z-t) \right) f(\omega^j t)\, dt, \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{6}$$

Таким чином, встановлені необхідні умови такої теореми.

Теорема 1. *Нехай G – зіркова відносно нуля область в $\mathbb{C}$, для якої $\omega G \neq G$. Оператор A вигляду (2) n-еквівалентний в $\mathcal{A}(G)$ до оператора $\mathcal{D}^n$ тоді й лише тоді, коли функції a_0, a_1, ... , a_{n-1} із $\mathcal{A}(G)$ задовольняють умови*

$$\sum_{k=0}^{n-1} \omega^{-jk} (\mathcal{I}^{n-k-1} a_k)(z) = 0, \quad z \in G, \quad j \in \{j_1, j_2, ..., j_s\}, \tag{7}$$

де $j_1, j_2, ..., j_s$ – всі такі числа $j \in \{1, 2, ..., n-1\}$, для яких $\omega^j G \neq G$. При цьому, ізоморфізм T, для якого виконуються рівності (3) та (1), зображається формулою (6).

Доведення. Достатність. Нехай для функцій a_0, a_1, ... , a_{n-1} із $\mathcal{A}(G)$ виконуються умови (7), а оператор T визначається формулою (6). Зрозуміло, що T лінійно й неперервно діє з $\mathcal{A}(G)$ в $\mathcal{A}(G)$. Крім цього, як показано в [1], оператор T є ізоморфізмом простору $\mathcal{A}(G)$ на себе, який задовольняє співвідношення (3) й (1). Тому оператори A та $\mathcal{D}^n$ n-еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$. □

З теореми 1 отримаємо наступну теорему.

Теорема 2. *Якщо зіркова відносно нуля область G така, що $\omega^j G \neq G$ для всіх $j \in \{1, 2, ..., n-1\}$, то оператор A вигляду (2) n-еквівалентний в $\mathcal{A}(G)$ до оператора $\mathcal{D}^n$ тоді й лише тоді, коли*

$$a_k = \mathcal{I}^k a_0, \quad k \in \{1, 2, ..., n-1\}, \tag{8}$$

де a_0 – фіксована функція з $\mathcal{A}(G)$. При цьому, ізоморфізм T, для якого виконуються рівності (3) та (1), визначається формулою

$$(Tf)(z) = f(z) - \int_0^z (\mathcal{I}^{n-1} a_0)(z-t) f(t)\, dt, \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{9}$$

Доведення. Згідно з теоремою 1, оператори A та $\mathcal{D}^n$ n-еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$ тоді й лише тоді, коли функції a_0, a_1, ... , a_{n-1} із $\mathcal{A}(G)$ задовольняють співвідношення

$$\omega^{-j} \mathcal{I}^{n-2} a_1 + \omega^{-2j} \mathcal{I}^{n-3} a_2 + ... + \omega^{-(n-1)j} a_{n-1} = -\mathcal{I}^{n-1} a_0, \quad j \in \{1, 2, ..., n-1\}. \tag{10}$$

Домноживши j-ту рівність з (10) на ω^{jn}, одержимо систему лінійних рівнянь відносно функцій $\mathcal{I}^{n-2} a_1$, $\mathcal{I}^{n-3} a_2$, ... , a_{n-1}, головний визначник якої відмінний від нуля (бо він є визначником Вандермонда). Тому ця система має єдиний розв'язок. Оскільки, функції a_k вигляду (8) задовольняють співвідношення (10), то вони і визначають цей єдиний розв'язок. Враховуючи (8), з формули (6) отримується зображення (9) відповідного ізоморфізму T. □

2 Основний результат

Нехай $n \geq 3$ і область G не є $\frac{2\pi}{n}$-інваріантною відносно нуля, але існує таке $j \in \{2, 3, ..., n-1\}$, що $\omega^j \neq 1$ і $\omega^j G = G$. Як було відзначено в [3], числа j та n не можуть бути взаємно простими. Більше того, якщо d – найбільший спільний дільник чисел j та n, то область G інваріантна відносно повороту на кут $\frac{2\pi d}{n}$ навколо нуля. Справді, згідно з характеристикою найбільшого спільного дільника двох цілих чисел, існують такі цілі числа q та r, що $d = qj + rn$. Тоді $\omega^d G = (\omega^j)^q(\omega^n)^r G = (\omega^j)^q G = G$.

Виберемо серед чисел $j \in \{2, 3, ..., n-1\}$, для яких $\omega^j G = G$, найменше і позначимо його через p. Зауважимо, що число p є простим дільником числа n. Справді, якщо $d \in \{2, 3, ..., p-1\}$ є найбільшим спільним дільником чисел p і n, то, як було показано вище, $\omega^d G = G$, що суперечить вибору числа p. Отже, $n = mp$ для деякого $m \in \{2, 3, ..., n - 1\}$ і область G є $\frac{2\pi}{m}$-інваріантною відносно нуля. Крім цього, співвідношення $\omega^j G = G$ виконується лише для чисел $j \in \{p, 2p, ..., (m-1)p\}$. Знайдемо в цьому випадку простіший еквівалент умов (7) та зображення (6) ізоморфізму T, який задовольняє співвідношення (3) та (1).

Нехай оператори A та $\mathcal{D}^n$ n-еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$. Тоді, згідно з теоремою 1, ізоморфізм T, для якого виконуються рівності (3) та (1), визначається формулою (6), причому функції $a_0, a_1, \ldots, a_{n-1}$ задовольняють співвідношення (7). Оскільки, як було відзначено вище, рівності (7) виконуються при $j \in \{1, 2, ..., n-1\} \setminus \{p, 2p, ..., (m-1)p\}$, то дію оператора T на функцію $f \in \mathcal{A}(G)$ можна подати у такому вигляді

$$(Tf)(z) = f(z) - \frac{1}{p}\int_0^z \sum_{k=0}^{n-1}(\mathcal{I}^{n-k-1}a_k)(z-t)\frac{1}{m}\sum_{l=0}^{m-1}\omega^{-lpk}f(\omega^{lp}t)\,dt.$$

Якщо покласти $\omega_1 = \omega^p = \exp\left(\frac{2\pi i}{m}\right)$, для $k \in \{0, 1, ..., m-1\}$ через Q_k позначити проектор на $\mathcal{A}(G)$, що визначається формулою

$$(Q_k f)(z) = \frac{1}{m}\sum_{l=0}^{m-1}\omega_1^{-lk}f(\omega_1^l z),$$

причому вважати, що $Q_{jm+k} = Q_k$ при $j \in \{1, 2, ..., p-1\}$, то для $f \in \mathcal{A}(G)$

$$(Tf)(z) = f(z) - \int_0^z \sum_{k=0}^{m-1}\frac{1}{p}\sum_{j=0}^{p-1}(\mathcal{I}^{pm-jm-k-1}a_{jm+k})(z-t)(Q_k f)(t)\,dt.$$

Нехай

$$b_k(z) = \frac{1}{p}\sum_{j=0}^{p-1}(\mathcal{I}^{(p-j-1)m}a_{jm+k})(z), \quad k \in \{0, 1, ..., m-1\}.$$

Тоді

$$(Tf)(z) = f(z) - \int_0^z \sum_{k=0}^{m-1}(\mathcal{I}^{m-k-1}b_k)(z-t)(Q_k f)(t)\,dt, \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{11}$$

Але, згідно з [1], такий оператор T є ізоморфізмом простору $\mathcal{A}(G)$ на себе, для якого $BT = T\mathcal{D}^m$, де

$$(Bf)(z) = (\mathcal{D}^m f)(z) + \sum_{k=0}^{m-1} b_k(z)(\mathcal{D}^k f)(0), \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{12}$$

Тому $AT = T\mathcal{D}^n = T(\mathcal{D}^m)^p = BT(\mathcal{D}^m)^{p-1} = ... = B^p T$. Оскільки T є ізоморфізмом простору $\mathcal{A}(G)$ на себе, то отримаємо, що $A = B^p$.

Переконаємося далі, що

$$(\mathcal{D}^s b_k)(0) = 0, \quad s \in \{0, 1, ..., n-m-1\}, \quad k \in \{0, 1, ..., m-1\}. \tag{13}$$

Диференціюючи (11), індукцією по $l \in \{1, 2, ..., m-1\}$ можна встановити, що для $f \in \mathcal{A}(G)$

$$(\mathcal{D}^l T f)(z) = (\mathcal{D}^l f)(z) - \sum_{j=m-l}^{m-1} \sum_{k=0}^{m-j-1} (\mathcal{D}^k b_{j+k})(0)(\mathcal{D}^{j-m+l} Q_{j+k} f)(z)$$

$$- \int_0^z \sum_{k=0}^{m-1} (\mathcal{I}^{m-k-l-1} b_k)(z-t)(Q_k f)(t)\, dt, \tag{14}$$

де під $\mathcal{I}^{-l}$ розумітимемо оператор $\mathcal{D}^l$, а під $\mathcal{I}^0$ – тотожний оператор. Диференціюючи (14) і використовуючи рівність $\mathcal{D}^j Q_k = Q_{k-j}\mathcal{D}^j$ при $1 \leq j \leq k$ та індукцію по $s \in \{0, 1, ..., n-m-1\}$, одержуємо, що

$$(\mathcal{D}^{m+s} T f)(z) = (\mathcal{D}^{m+s} f)(z) - \sum_{j=1}^{m-1} \sum_{k=0}^{m-j-1} (\mathcal{D}^k b_{j+k})(0)(\mathcal{D}^s Q_k \mathcal{D}^j f)(z)$$

$$- \sum_{j=0}^{s} \sum_{k=0}^{m-1} (\mathcal{D}^{k+s-j} b_k)(0)(\mathcal{D}^j Q_k f)(z) - \int_0^z \sum_{k=0}^{m-1} (\mathcal{D}^{k+s+1} b_k)(z-t)(Q_k f)(t)\, dt, \quad f \in \mathcal{A}(G). \tag{15}$$

З означення проекторів Q_k випливає, що

$$\mathcal{D}^j Q_k = Q_{k-j+lm}\mathcal{D}^j, \quad k \in \{0, 1, ..., m-1\}, \quad l \in \mathbb{N}, \quad k + m(l-1) < j \leq k + ml,$$

$$(Q_0 f)(0) = f(0), \quad (Q_k f)(0) = 0, \quad k \in \{1, 2, ..., m-1\}, \quad f \in \mathcal{A}(G).$$

Враховуючи (1) і ці співвідношення та покладаючи в (15) $f(z) = z^k$, отримаємо рівності (13).

Таким чином, встановлені необхідні умови такої теореми.

Теорема 3. *Нехай G – зіркова відносно нуля область в $\mathbb{C}$, для якої $\omega G \neq G$, а $p \in \{2, 3, ..., n-1\}$ – найменше таке число, для якого $\omega^p G = G$. Тоді $m = \frac{n}{p} \in \mathbb{N}$ і оператор A вигляду (2) n-еквівалентний в $\mathcal{A}(G)$ до оператора $\mathcal{D}^n$ тоді й лише тоді, коли $A = B^p$, де оператор B визначається формулою (12) для деяких функцій b_0, b_1, ... , b_{m-1} із $\mathcal{A}(G)$, для яких виконується умова (13). При цьому, ізоморфізм T, який задовольняє (3) й (1), зображається формулою (11).*

Доведення. Достатність. Нехай для деяких функцій b_0, b_1, ..., b_{m-1} із $\mathcal{A}(G)$ виконується умова (13), оператори B і T визначаються відповідно формулами (12) та (11) і $A = B^p$. Оскільки область G є $\frac{2\pi}{m}$-інваріантною відносно нуля, то, згідно з [1], оператор T є ізоморфізмом простору $\mathcal{A}(G)$ на себе, для якого $BT = T\mathcal{D}^m$. Тому, як і вище, $AT = B^pT = T\mathcal{D}^n$. Отже, оператори A та $\mathcal{D}^n$ еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$. Оскільки з рівностей (14) і (15) завдяки умові (13) випливає умова (1), то оператори A та $\mathcal{D}^n$ n-еквівалентні в $\mathcal{A}(G)$. □

Література

1. Звоздецький Т. І. *Про еквівалентність лівих обернених до степеня інтегрування операторів у просторах аналітичних функцій* // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. Математика. — 2001. — Вип. 111. — С. 51–54.

2. Линчук С. С., Нагнибида Н. И. *Об эквивалентности дифференциальных операторов в пространстве аналитических в круге функций* // Математика сегодня'89. Научно-метод. сб. — 1989. — Вып. 5. — С. 47–62.

3. Нагнибида Н. И. *Об операторах, коммутирующих с кратным интегрированием в пространстве аналитических функций* // Сиб. мат. журн. — 1986. — Т. 27, № 2. — С. 139–148.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Чернівці, Україна

e-mail: *taras_zv@ukr.net*

Надійшло 23.02.2012

Zvozdetskyi T.I. *On the n-similarity of the operators which are left inverse to the nth degree of the integration operator in the spaces of analytic functions*, Carpathian Mathematical Publications, **4**, 2 (2012), 261–267.

We investigate the conditions of the n-similarity of the nth degree of the differentiation operator to an operator which is left inverse to the nth degree of the integration operator in the spaces of analytic functions.

Звоздецкий Т.И. *О n-эквивалентности левых обратных к n-ой степени интегрирования операторов в пространствах аналитических функций* // Карпатские математические публикации. — 2012. — Т.4, №2. — С. 261–267.

В данной работе исследуются условия n-эквивалентности n-ой степени оператора дифференцирования и произвольного левого обратного к n-ой степени интегрирования оператора в пространствах функций, аналитических в не $\frac{2\pi}{n}$-инвариантных областях.